

Psykodynamisk teori

Psykodynamisk teori er en betegnelse for de traditioner og teorier, der har deres udspring i Freuds tanker. Dette indebærer, at man lægger meget stor vægt på ubevidste kræfter og motiver. Barndommen tillægges enorm betydning til forklaring af menneskets senere udvikling, adfærd og følelsesliv.

Psykoanalyse betegner Freuds teori og hans terapeutiske metode.

Freud og hans tankegang har haft en enorm betydning for psykologien og dens udvikling. Den måde, hvorpå vi mennesker normalt spekulerer over vigtige ting i livet - som seksualitet og børneopdragelse - er dybt præget af Freuds tanker.

Mange psykologer og almindelige mennesker er i dag modstandere af, at disse tanker tillægges så stor vægt. Man siger f.eks., at verden har ændret sig så meget, at Freuds tanker hører hjemme på et museum. Man hævder, at nyere psykologisk forskning, især inden for det kognitive og hjernens funktioner, har gjort Freuds tanker overflødige.

Men det er lige meget, om man tror på disse tanker eller ej. De har alligevel enorm betydning, enten som inspiration eller som et alternativ - en anden måde at forstå menneskets psyke og adfærd på.

Freud (1856-1939) levede stort set hele sit liv i Wien. Først i slutningen af livet måtte han flygte fra nazisterne. Han endte sine dage i London.

Freud og ha

Freud grundlag
1800-tallet. Fre
fund, som han
og specielt for
var måske endo
seksuelle lystfar

Freud behan
trængte seksuel

Det er svært
tid. Et par ek
»bukser«. De
så man ikke
heste, så kvin

For borgerskab
hans ord var lo
plan var det ikl
kone. Det blev
fremmede kvin

Godt at je
levede i V
Freud

Freud og hans efterfølgere

Freud grundlagde sin psykoanalytiske teori og terapi i Wien i slutningen af 1800-tallet. Freuds tanker og teorier blev dybt påvirket af den tid og det samfund, som han levede og arbejdede i. På den tid var seksualitet stærkt tabu, og specielt for borgerskabets fruer var det forbudt at leve sine lyster ud. Det var måske endog for mange kvinder forbudt at tænke tanker, der indeholdt seksuelle lystfantasier.

Freud behandlede mange kvinder, der havde problemer på grund af fortrængte seksuelle følelser.

Det er svært i dag at forstå, hvor stort et tabu seksualitet var på Freuds tid. Et par eksempler siger lidt om det. F.eks. måtte man ikke bruge ordet »bukser«. De kaldtes »de unævnelige«. Man iførte ofte klaveret et skørt, så man ikke kunne se dets ben! Man udviklede specielle kvindesadler til heste, så kvinder ikke skulle sprede benene ud over hestens ryg.

For borgerskabets mænd var situationen en anden - han var familiens diktator, hans ord var lov, såvel overfor fruene som over for børnene. På det seksuelle plan var det ikke altid, at manden i huset havde lyst til at gå i seng med sin kone. Det blev i stedet regnet for normalt, at han så gik på bordel og betalte fremmede kvinder for at få tilfredsstillet sit seksuelle behov.

Freud var som alle andre præget af sin tid og sine omgivelser. Dette har haft betydning for hans interesse for bl.a.:

- **Den seksuelle drift** (Freud kunne dagligt iagttage betydningen af det seksuelle hos de mange neurotiske patienter).
- **Fortrængt seksualitet** (Freuds patienter fik simpelthen psykiske lidelser, der kunne føres tilbage til fortrængt seksualitet).
- **Ubevidste følelser** (Hvis folk kunne udtrykke deres sande begær, lettede det på deres symptomer).
- **Barndommens betydning** (En hård fader og en blid moder satte sine spor).

Det er klart, at situationen er helt anderledes i dag. Seksualitetens betydning er en helt anden nu om dage. Seksualiteten er ikke tys-tys i dag, hvor folk nærmest bombarderes med billeder af og tale om seksualitet.

Også Freuds forståelse af mennesket og dets psykologi var præget af den tid, han levede i. Europa i slutningen af 1800-tallet var nemlig præget af stor beundring for de naturvidenskabelige opdagelser, den nye imponerende mekanik. Tænk på de første gange man så et kæmpe prustende damplokomotiv inde midt i byerne!

Den tids store beundring for naturvidenskabelige opdagelser og teknikkens udvikling kan man se i Freuds måde at tænke på. F.eks. kan driften som en indre energi, der pumper løs, minde en del om datidens store vidunder, dampmaskinen.

Man skal derfor ikke tro, at Freud har fundet den eviggyldige sandhed, der kan bruges ukritisk på alle mennesker overalt og til alle tider. Han var præget af sin tid, men han kan stadigvæk inspirere os i vor tid. Vi skal bare huske, hvor meget forholdene har ændret sig.

Folks problemer er ikke løst, fordi det seksuelle er kommet ud i det åbne rum. Problemerne har blot fået en anden karakter.

Fra Wien til London

I tiden før og omkring 2. verdenskrig forlod Freud og hans tilhængere Wien og rykkede til London, og senere rykkede en del freudianere videre til USA. Freuds psykoanalyse blev derfor videreført flere forskellige steder i verden og i mange forskellige retninger.

- **C. G. Jung** kredse. Ha gende dyb i visse type:
- **Ego-psykol** styres af et
- **Lacan**. Ha bruger til a psykologi.
- **Objektrela** forhold (n britisk psy

Freuds cent

Freud arbejded lidelser, f.eks. n kropsdel, f.eks.

Freud lyttede sagt. Han søgte del af personlig

Freud mente at finde i folk

Den psykose

Freud fremlag udvikling. Teorier seksuelle væsen

ORAL

Lysten er i mundområdet

0-1½ år

- **C. G. Jung.** Hans „analytiske psykologi“ har stor betydning i mange kredse. Hans tanker om, at alle mennesker deler de mest grundlæggende dybder i det ubevidste - det kollektivt ubevidste - anvendes bl.a. i visse typer drømmetydning.
- **Ego-psykologien.** Anna Freud, Erikson. Her siger man, at vores udvikling styres af et medfødt ego.
- **Lacan.** Han beskæftiger sig meget med sprogets magt, og de ord vi bruger til at udtrykke vores begær med. Meget anvendt i postmoderne psykologi.
- **Objektrelationsteorien.** Melanie Klein. Beskæftiger sig med menneskets forhold (relationer) til andre i det indre univers. Meget vigtig i bl.a. britisk psykologi.

Freuds centrale begreber

Freud arbejdede med voksne mennesker, der døjede med forskellige psykiske lidelser, f.eks. neuroser. Heriblandt de såkaldte hysteriske lammelser, hvor en kropsdel, f.eks. armen, kunne være lam af psykiske årsager.

Freud lyttede i sin terapi til disse mennesker og fortolkede, hvad der blev sagt. Han søgte altid forklaringen på lidelsen i barndommen og i den ubevidste del af personligheden.

Freud mente, at der altid var en årsag til problemerne, og at årsagen var at finde i folks barndom.

Den psykoseksuelle udvikling og personlighedsmodellen

Freud fremlagde i starten af 1900-tallet sin teori om den psykoseksuelle udvikling. Teorien var omstridt, fordi man dengang ikke opfattede børn som seksuelle væsener.

ORAL	ANAL	FALLISK ØDIPAL	Latens	Genital
Lysten er i mundområdet	Lysten er i anale område	Lysten er i kønsorganerne	Seksualitet fortrængt	Seksualitet genopstår
0-1½ år	1½-3 år	3-6 år	6-pubertet	Pubertet

Freud talte om den psykoseksuelle udvikling, hvor han beskriver driftens aktivitet i nogle få faser i barndommen. Faserne benævnes efter den del af kroppen, hvor barnet oplever en art seksuel lystfølelse. Hver fase har således sin erogene zone. I hver fase sker der samtidigt en udvikling af personligheden, således at der opstår et ego/jeg og senere et superego/overjeg.

Efter barndommen er personligheden i princippet færdigudviklet, og når Freud i sin psykoanalyse hørte om voksnes problemer, ville han søge forklaringerne tilbage i barndommens første tre faser.

Freud omtaler dog også „den latente fase“ (6-12 år) og „den genitale fase“ (puberteten), men som nogle perioder hvor der ikke sker noget „nyt“.

- **Den psykoseksuelle udvikling.** Freuds faser, hvor det er driften og lystfølelsen i de erogene zoner, der skaber personlighedsudviklingen.
- **Personlighedsmodellen.** Freud opfatter personligheden som sammensat af 1. Id + 2. Ego + 3. Superego/overjeg. Disse tre lag finder på plads i løbet af de psykoseksuelle faser fra 0-6 år. Se side 29 og 34.

Jeg vil behandle sammenhængen mellem disse begreber s. 29-36.

Men først endnu et centralt begreb hos Freud og i psykodynamisk teori: **Driften.**

Drifterne. Libidoen (livsenergien) og thanatos (dødsdriften)

Freud bruger udtrykket libido (ønske, begær) om de former for energi, der fungerer som drivkraft i vort liv. Det er denne medfødte drift og vilje til at leve, til at opleve, til at ville, til at have osv., der får os til at rejse os fra sengen og gå ud i verden og foretage os noget.

Freud sætter denne ubevidste drivkraft i forbindelse med seksualdrift, men det er meget mere end dette, og måske er det dækkende at kalde libido for livsenergi.

Specielt i barnets udvikling forbinder Freud driften med seksualiteten. Han taler om den psyko-seksuelle udvikling, hvor barnets udvikling styres af barnets ubevidste stræben efter at opfylde sin lyst, „at få sin lyst styret“. Dette kan hos det lille barn ske ved at sutte, at putte noget i munden osv. og altså ikke seksuel nydelse i gængs, moderne betydning.

Driften har et mål (at leve) og et objekt (de

Driften presser på og søger efter et mål af et objekt. Når man finder tilfredsstillende tilfredsstillende nemmelse.

Man kan her se hvilken tilfredsstillende fra ørkenen og iskolde sodavand

Dødsdriften.

Der er en del forskyldes, at Freud

På et tidspunkt seksualenergi.

I den senere del at tale om to drifter ubevidst trang til

Han endte altså er libido en slags dødsdrift.

- **Libido.** En inc

- **Thanatos.** Døds vold og ødelæg

*Driften har en **kilde** (et sted på kroppen),
et **mål** (at lette presset - udløsning) og
et **objekt** (der kan hjælpe med at nå målet)*

Driften presser på inden i os og skaber en spænding, der vil udløses. Driften søger efter et mål, et objekt - f.eks. en person, en ting eller et indre billede af et objekt. Når driften har fundet sit objekt, vil det besætte dette objekt og finde tilfredsstillelse. Dvs. spændingen bliver udløst, og der opstår en lystfølelse.

Man kan her forestille sig en baby, der endelig får fat i moders bryst, hvilken tilfredsstillelse! Eller man kan se for sig den velkendte reklame fra ørkenen med de tørstige folk, der endelig finder en automat med iskolde sodavand.

Dødsdriften. Thanatos

Der er en del forvirring omkring brugen af udtrykkene drift og libido. Dette skyldes, at Freud ændrede sin egen opfattelse nogle gange.

På et tidspunkt talte Freud kun om én drift, nemlig libido som en slags seksualenergi.

I den senere del af sit liv, i 1920, ændrede Freud sin driftsteori. Han begynder at tale om to drifter, dels libidoen, men også dødsdriften. Dette er en medfødt, ubevidst trang til at destruere, ødelægge, fornægte.

Han endte altså med at tale om to drifter, nemlig libido og thanatos. Her er libido en slags livsenergi (dvs. mere end blot seksualdrift) og thanatos er dødsdrift.

- **Libido.** En indre kraft. Livsenergien, hvori også indgår seksualdriften.
- **Thanatos.** Dødsdriften. Menneskets medfødte drift i retning af aggression, vold og ødelæggelse.

Vi kender måske den fornemmelse, at det kan være behageligt f.eks. at fælde et træ, rive en gammel bygning ned, eller sige noget ondt til nogen.

Når vi går til sport, er det ofte en del af fornøjelsen selv at bekæmpe en modstander eller se vore favoritter tvære de andre ud. Denne drift er thanatos (dødsdriften), og den vil vi bl.a. se anvendt i Kleins objektrelationsteori.

Freuds teori er altid blevet opfattet som "politisk ukorrekt", og mange af Freuds efterfølgere ser helt bort fra dette begreb. Det specielle ved Freuds dødsdrift er ikke, at det er en god forklaring på ondskab og aggression. Det specielle er, at dødsdriften også vender sig mod personen selv, så personer kan være selvdestruktive, opsøge smerte. Den svenske forfatter Dagerman har skrevet:

"Et barn, der er blevet brændt, skyer ikke ilden. Han bliver tiltrukket af ilden som sommerfuglen af lyset. Barnet ved, at når det nærmer sig ilden, vil det brænde sig igen. Og alligevel nærmer barnet sig ilden igen".

Freud undersøgte patienter for at finde bevis på denne drift. Han brugte som eksempel bl.a. de mange eksempler på "gentagelsestvang" hos patienter. Det forhold at nogle mennesker gentager de samme smertefulde ritualer igen og igen, f. eks. så Freud, at soldater med granatchok igen og igen havde drømme og fantasier om de pinefulde oplevelser fra skyttegravene. I dag ser man også dette ødelæggelsestema f. eks. hos folk, der hiver sine hår ud eller snitter i sig selv.

Flere drifttyper kan også blandes f.eks. i dagens orale højdepunkt, frokosten, hvor selve det at få dækket sultbehovet også indeholder en hel del bid, flåning og tygning (aggression, dødsdrift).

Misundelse, f.eks. i søskendejalousi, kan ses som et udslag af dødsdrift. Man er nemlig misundelig på noget, som den anden person har. Jalousi, derimod, hvor man f.eks. er bange for at miste sin kæreste, kan ses som udtryk for libido, hvor man er bange for at miste sit elskede objekt til en rival.

Udvikling

Freuds pers

Denne model v

Superego

I A ses en version
at det bevidste k

I B ses den sin
personligheds

Vi ser menneske
drifternes stræb
kilde i 1. Det ora
beskrivelse af sa
ning følger her.

1. Id og den

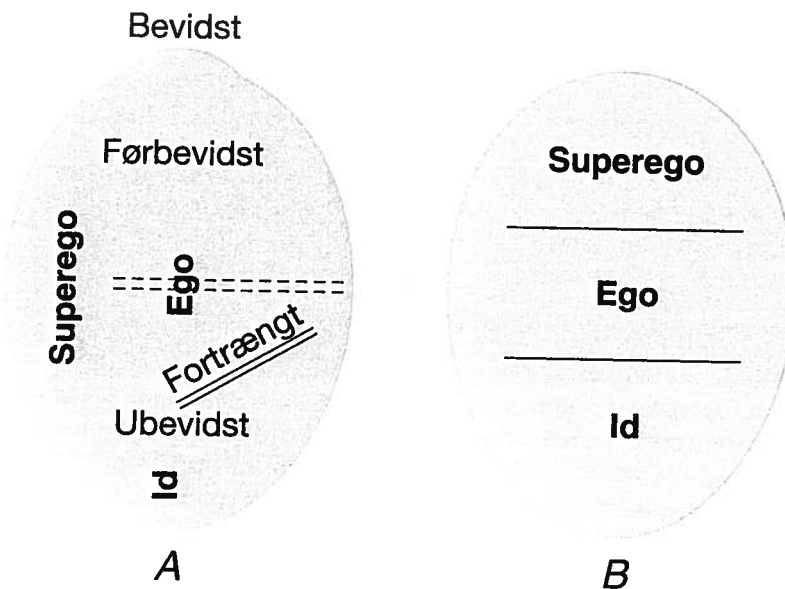
Nederst har vi ic
drifter. Mennesk
at barnet lever e

Id's lyst bliver
ved fantasi, hvor
kaldes primærpi

Udviklingen af personlighedsstrukturen

Freuds personlighedsmodel

Denne model viser, hvordan Freud opfatter personligheden.

I A ses en version, der minder om den skitse, Freud selv udarbejdede. Bemærk, at det bevidste kun er toppen af isbjerget.

I B ses den simple udgave. En sådan udgave bruges ofte til at gengive Freuds personlighedsmodel så enkelt som muligt.

Vi ser mennesket som en struktur, et bygningsværk, der opstår som følge af drifternes stræben efter lystopfyldelse. Driften har i livets første tre faser sin kilde i 1. Det orale område 2. Det anale område og 3. Det falliske område. En beskrivelse af sammenhængen mellem de tre faser og personlighedens opbygning følger her.

1. Id og den orale fase

Nederst har vi id („det“), der betegner det lag i personligheden, der består af drifter. Mennesket opstår som ren drift - stræben efter nydelse og lyst. Man siger, at barnet lever efter lystprincippet, dvs. lyst skal tilfredsstilles her og nu.

Id's lyst bliver tilfredsstillet enten direkte (f.eks. ved at sutte og drikke) eller ved fantasi, hvor man i tankerne forestiller sig, at man bliver tilfredsstillet. Dette kaldes primærprocestænkning.

I det første år af livet er barnet i den orale fase - dermed mener Freud, at lyst (og ulyst) primært opleves gennem munden.

Derfor siger Freud, at libidoen i denne fase udspringer i den orale zone, dvs. munden og hvad dertil hører. Objektet er som regel moders bryst og mælken. Målet er at få mad ind.

2. Ego og den anale fase

Ego tager form i den såkaldte anale fase (1½-3 år). Libidoen knytter sig her til det anale område, der altså i denne periode er en erogen zone. Barnet opdager, at det selv kontrollerer nogle vigtige kropsfunktioner. Dette giver en fornemmelse af et jeg, et selv.

Barnet er i denne fase ofte meget voldsomt og dominerende. Man kalder derfor populært fasen for „trodsalderen“. Freud kalder af samme grund fasen for den „anal-sadistiske fase“.

Lystprincippet og realitetsprincippet

I den orale fase er det id, som styrer. Id kender kun til lyst og ulyst. Det er lystprincippet, der gælder. Men i den anale fase sker der noget.

Efterhånden som barnet oplever, at man ikke altid kan få sin lyst og sit behov opfyldt her og nu, begynder barnet at opleve realitetsprincippet. Det sker ved, at den virkelige verden lægger nogle hindringer i vejen for nydelse.

Man må nogle gange udskyde behovene. Barnet oplever, at der er forskel mellem fantasi og virkelighed, mellem „mig“ og verden omkring.

Man kan ikke klare sig fysisk og psykisk ret længe, hvis man følger lystprincippet og primærprocestænkningen. Der er brug for en logisk og rationel styrmand ombord, der kan planlægge, udskyde behov, opfatte realistisk, huske osv.

Erkendelsen af realitetsprincippet fører til, at primærprocestænkningen afløses af den fornuftige og realistiske sekundærprocestænkning.

- **Primærprocestænkning.** Urealistisk tænkning, der kun går efter at få lyst opfyldt og undgå ulyst. Hører til i id og den orale fase.
- **Sekundærprocestænkning.** Egoets realistiske og fornuftige tænkning. Opstår sammen med ego i den anale fase.

Denne nye form for realistisk tænkning, sekundærprocestænkningen, betyder, at der opstår, hvad Freud kalder ego - jeg'et, der styrer barnet på en realistisk, fornuftig måde og søger at kontrollere id'ets lyster.

Freud sammenligner selv forholdet mellem ego og id med forholdet mellem rytteren og hans hest. „Det er hesten, der leverer energien, men det er rytteren, der bestemmer målet og styringen af det kraftfulde dyrs bevægelser.“ Freud tilføjer, at det ofte sker, at de to ikke er enige om, hvilken vej man skal.

Rytteren er ego

3. Overjeg og de

Fra 3 til 6 års alderer (den falliske område), og i overjeget, også kaldet

I denne fase er det indgår med forældre

Ødipuskompleks

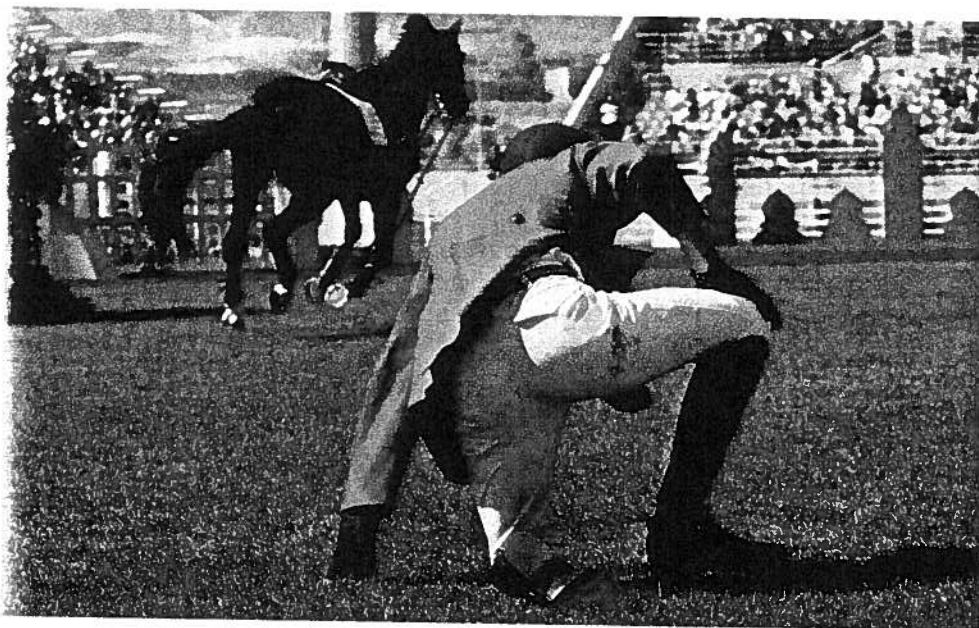
Dette er en kæde af uløste konflikter, som skal finde sin afslutning i Ødipuskompleks som

Udtrykket Ødipuskompleks bliver spået, at han

Til trods for, at han uden at nogen i før han har gjort, men

Selvom han ikke hans mor, han giftet og skam.

Da han blev klar han ikke skulle se v

Rytteren er ego og hesten er driften. Her må ego opgive at styre driften.

3. Overjeg og den fallisk-ødipale fase

Fra 3 til 6 års alderen er libidoen koncentreret omkring kønsorganerne (det falliske område), og i denne fase opstår det sidste lag i personligheden, nemlig overjeget, også kaldet superego.

I denne fase er det det seksuelle og kønnet, der er på dagsordenen. Barnet indgår med forældrene i et ubevidst spil, der kaldes Ødipuskomplekset.

Ødipuskomplekset

Dette er en kæde af ubevidste fantasier, der starter i den anale fase, og som helst skal finde sin afslutning i den fallisk-ødipale fase. Freud regnede et uafsluttet ødipuskompleks som årsagen til de fleste neurotiske forstyrrelser.

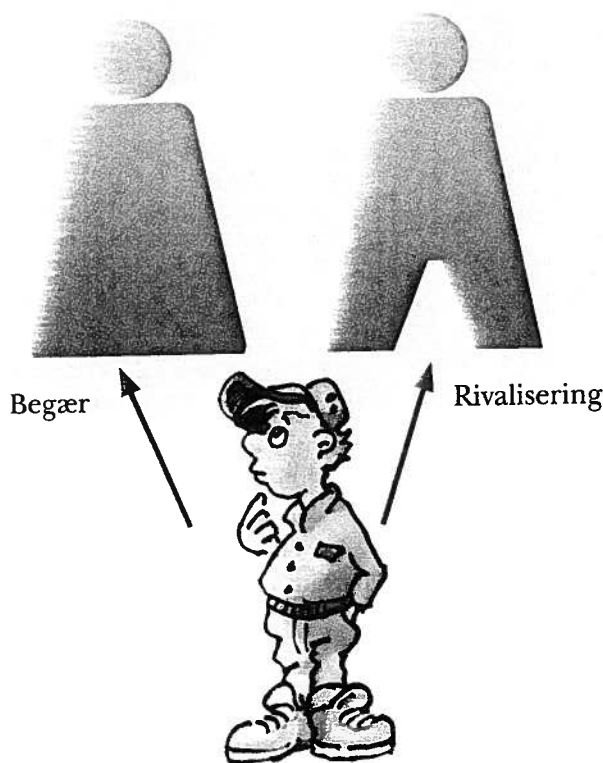
Udtrykket Ødipuskomplekset skyldes en græsk myte. Kongesønnen Ødipus bliver spået, at han vil slå sin far ihjel og gifte sig med sin mor.

Til trods for, at alt gøres for at forhindre det, går spådommen i opfyldelse, uden at nogen i første omgang opdager det. Ødipus bliver klar over, hvad han har gjort, mens han er gift med sin mor.

Selvom han ikke vidste, at det var hans far, han slog ihjel, og at det var hans mor, han giftede sig med, blev Ødipus alligevel ramt af skyldfølelse og skam.

Da han blev klar over, hvad han havde gjort, stak han sine øjne ud, så han ikke skulle se verden i øjnene.

Freud havde i sin psykoanalyse opdaget, at noget der minder om ødipusmyten sker ubevidst hos de fleste børn i 3-5 års alderen. Drengen retter ubevidst sit begær mod moderen og ønsker at have hende for sig selv. Selvom drengen på det bevidste plan kan være nok så glad for sin fader, vil drengen ubevidst ønske ham ryddet af vejen.

Ødipuskomplekset. Det starter med ubevidste fantasier om at få moderen og fjerne faderen. Det slutter med accept af, at faderen er den stærkeste.

I slutningen af ødipuskomplekset får drengen fantasier om, at faderen kan straffe ham for at ville tage moderen fra faderen. Denne fantasi kaldes „kastationsangst“ og går ud på, at ham med den store penis kan skære drengens meget mindre organ af som straf.

Drengen fortrænger derfor ønsket om at få moderen for sig selv og vil for eftertiden kun have en øm hengivenhed tilbage som minde herom.

Drengen fortrænger også hadet til faderen for i stedet at identificere sig med ham. Herved færdiggøres superego/overjeg, der består af jeg-idealet og samvittigheden. Man kan sige, at ødipuskomplekset afsluttes med, at drengen erkender, at moderen ikke er for ham, og at faderen er stærkere end drengen.

Drengen må nu erke
som han troede var skabt
til syvende og sidst, hvilk
barnet skal følge.

Elektrakomplekset

Pigen retter sin kærlighed
opdager ret hurtigt, at m
ikke kan få. Hun får derf
forbillede.

Pigen begynder derfor
kønsforskellen. Hun op
bebrejder hun ubevidst s
som en mangel ved sig se

Faderen er pigens kærl
bliver derimod hadet, da

Man skal være opmærk
- hun rivaliserer med hen

Begær

Elektrakomplekset. Pig
ender

Drengen må nu erkende, at han ikke er den vigtigste i verden. Moderen, som han troede var skabt til ham, er optaget andetsteds. Faderen bestemmer til syvende og sidst, hvilket er et symbol på samfundet og lovene, som også barnet skal følge.

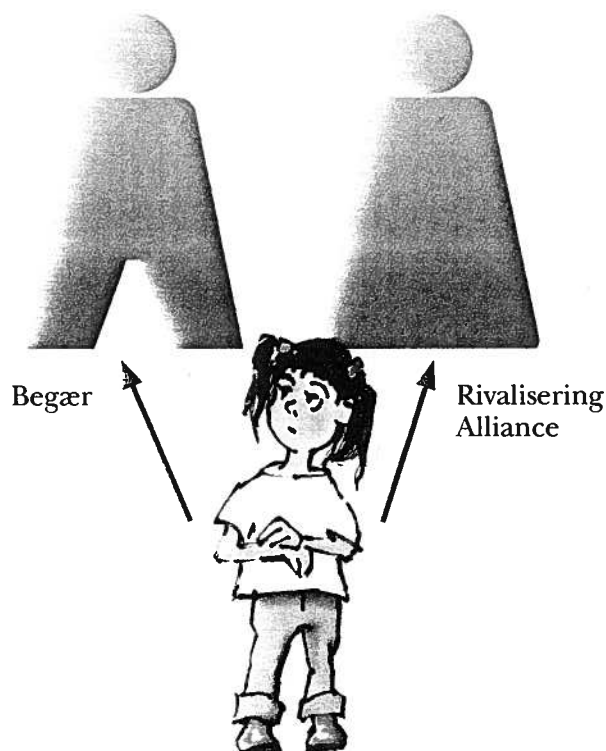
Elektrakomplekset

Pigen retter sin kærlighed mod faderen og ser moderen som en rival. Men pigen opdager ret hurtigt, at moderen har et særligt forhold til faderen, som pigen ikke kan få. Hun får derved et tvetydigt forhold til moderen. Modstander og forbillede.

Pigen begynder derfor at identificere sig med moderen. Hun bliver klar over kønsforskellen. Hun opdager, at hun og moderen "mangler en penis". Det bebrejder hun ubevidst sin mor. Hun opfatter det, at hun ikke har en penis, som en mangel ved sig selv. Moderen er skyld i denne mangel.

Faderen er pigens kærlighedsobjekt, da han kan give hende et barn. Moderen bliver derimod hadet, da hun er skyld i, at pigen mangler penis.

Man skal være opmærksom på dobbeltheden i pigens forhold til moderen - hun rivaliserer med hende samtidigt med, at hun efterligner hende.

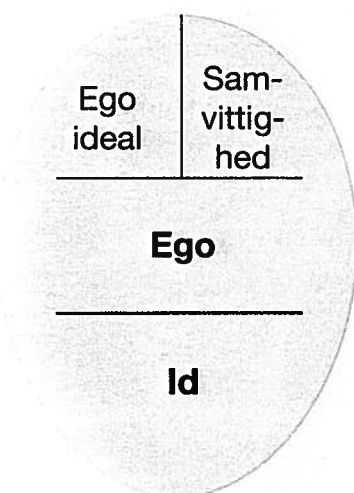
Elektrakomplekset. Pigens ubevidste fantasier om at have faderen for sig selv ender i et ambivalent forhold til moderen.

Pigens forhold til moderen vil være ambivalent, da hun både vil rivalisere med moderen og vil efterligne moderens feminine kneb for at erobre faderen.

Det er således svært for pigen at komme igennem elektrakomplekset. Det gælder nemlig om at løsrive sig fra moderen, holde op med at begære faderen og stadigvæk fortsætte med at identificere sig med det feminine.

Efter ødipuskompleksets opløsning vil det dog stadig leve videre i det ubevidste. Kærligheden til forældrene af modsatte køn vil måske vise sig i valget af partnere, og drengens had til faderen vil måske vise sig i rivalisering og konkurrencementalitet.

Ødipusperioden færdiggør personligheden

Det hele ender dog med, at barnet får sit overjeg på plads, hvorefter personlighedsmodellen er færdig. Barnet ender med at erkende, at det ikke er verdens centrum. At der findes en voksenverden, som børn ikke skal blande sig i. Barnet erkender, at man skal rette sig efter voksenverdenen dvs. forældrenes regler.

- **Overjeg. Superego.** En overordnet autoritet i personlighedsmodellen der kontrollerer og overvåger. Består af to dele, nemlig ego-idealet og samvittigheden.
- **Ego-idealet.** Beskriver, hvad man skal prøve at leve op til, f.eks. hvordan man skal se ud. Kan få én til at skamme sig.
- **Samvittigheden.** Beskriver, hvad man ikke må. Forbud. Får én til at føle sig skyldig.

En mand går
ter. Mens han
„Jeg burde ik
Samtidigt k
en kniv, og h
stemmer fra,
over én?

Freuds svar

Der kan være st
mere indrestyre
styrede deres a
betydning for fo
kan give proble
Overjeg'et ha
cippet (som ma
Og når ego følg
krav som f.eks. t

En mand går ind på et værtshus på vej hjem og køber alkohol og cigaretter. Mens han nyder disse ting, er der en stemme inden i ham, der siger. „Jeg burde ikke!“

Samtidigt kommer hans kone derhjemme til at skære sig i fingeren med en kniv, og hun udbryder: „Ih, hvor er jeg klodset!“ Hvor kommer disse stemmer fra, der giver skyld, samvittighed, skælder ud, og bestemmer over én?

Freuds svar: Det er forældrenes stemmer: Super-ego = overjeg'et.

Denne pige har sit overjeg på plads.

Der kan være stor forskel på overjegets sammensætning. I gamle dage var folk mere indrestyret, dvs. deres samvittighed og fornemmelse af rigtigt og forkert styrede deres adfærd. I vore dage er det mere ego-idealet der har den store betydning for folks adfærd. Folk vil så gerne leve op til forventningerne, hvilket kan give problemer med selvopfattelsen.

Overjeg'et har sine stridigheder med både id og ego. Når id vil følge lyst-princippet (som manden på værtshuset ovenfor), siger overjeg'et: „Stop, forbudt!“ Og når ego følger realitetsprincippet, kan overjeg'et stille de mest urealistiske krav som f.eks. til, hvordan man skal se ud eller klare sig i livet.

Når overjeg i 6-års alderen er færdigudviklet, er menneskets personlighed ifølge Freud færdig. Freud vil sætte alle menneskers senere normale eller unormale adfærd i forbindelse med udviklingen i disse tidlige barndomsår.

I den efterfølgende latensperiode er seksualiteten totalt fortrængt, medens barnet udvikler sine sociale, fysiske og intellektuelle færdigheder f. eks. i skolen og på idrætspladsen. I puberteten (den genitale fase) bliver en masse af barndommens temaer taget op igen.

Bevidst, ubevidst, førbevidst

Som vi kan se af Freuds personlighedsmodel A, side 29, omtaler han forskellige former for bevidsthed. Disse Freud-udtryk er blevet hvermandseje, og alle kan bruge udtrykket „Det må være sket ubevidst!“

- **Det bevidste.** De tanker, følelser, forestillinger og indtryk, som en person er opmærksom på og klar over her og nu. Det kan hurtigt skifte, og ting kan blive skubbet bort igen fra bevidstheden. I tegningen er det bevidste blot den øverste lille runding på „ægget“.
- **Det ubevidste.** Størstedelen af vor psyke er ubevidst, hvilket vil sige, at vi ikke er opmærksomme på det. Ifølge Freud kan vi få indblik i vort ubevidste via psykoanalyse. Størstedelen af det ubevidstes indhold er noget, der er fortrængt dertil, f.eks. ubehagelige oplevelser fra barndommen. Hele id og store dele af ego og superego er ubevidst. I ego er det brugen af forsvarsmekanismer, der foregår ubevidst.
- **Det før-bevidste.** Det som vi ikke lige er opmærksomme på her og nu, men som ikke er forbudt, og derfor kan trækkes ind i bevidstheden, hvis der er behov for det.

Temaer

Behov for tryk-
tryk og
bekræftelse.
Adfærd via
mund: Ryge,
drikke, spise,
tale, råbe.
Lystprincippet.

ORAI

Freuds terapi

Freud blev egentlig var under hypnose hypnotiseret, hvor gjaldt om at finde ville få symptomer

Lille Hans

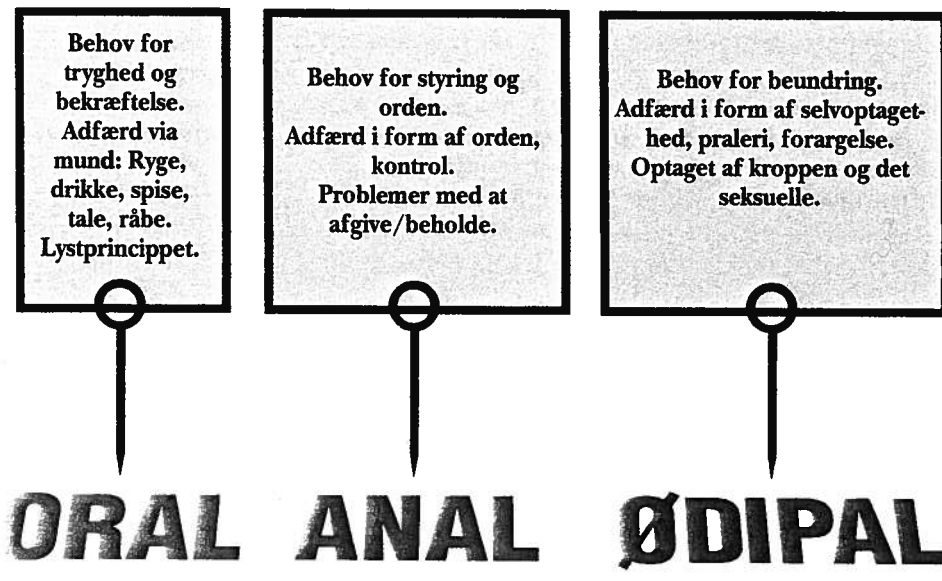
En fader opsøg
Problemet var s
lillesøster.

Hans var beg
også opmærkso
der var noget fo

Freud forklar
havde at gøre m
i øvrigt større st

Denne berømte
metode.

Temaer og motiver der kan spores til Freuds faser

Freuds terapi – psykoanalysen

Freud blev egentlig inspireret til en del af sin teori via iagttagelse af folk, der var under hypnose. Han iagttog personer med neurotiske symptomer, der blev hypnotiseret, hvorefter symptomerne forsvandt. Freud fandt derfor på, at det gjaldt om at finde årsagen til symptomerne, og at det at få årsagen frem i lyset ville få symptomerne til at forsvinde.

Lille Hans

En fader opsøgte Freud og forklarede, at hans søn var bange for heste. Problemet var startet på det tidspunkt, hvor sønnen, Hans, havde fået en lillesøster.

Hans var begyndt at interessere sig for sin og faderens penis. Han blev også opmærksom på, at moderen ikke havde nogen tissemand, samt at der var noget forbudt omkring dette organ.

Freud forklarede faderen, at hestefobien var en almindelig neurose, der havde at gøre med forskydning. Angsten for faderens større tissemand og i øvrigt større styrke og magt blev skudt over på heste.

Denne berømte historie om en af Freuds patienter, lille Hans, viser Freuds metode.

Han søger tilbage i tiden. Han søger forklaringen på neurosen i de første 6 leveår.

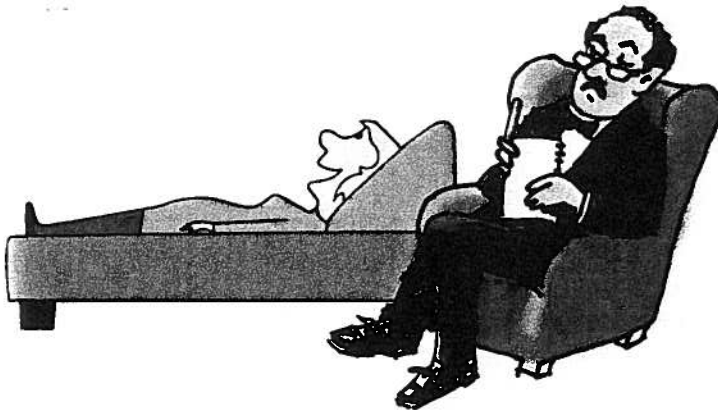
I dette tilfælde er der tale om en ødipal konflikt. Drengen er på det ubevidste plan skræmt af den mægtige fader. Penis bliver i hans ubevidste fantasi symbol på faderens magt.

Angsten for faderen forskydes over på heste, der på forskellig måde signalerer samme magt og potens.

I løbet af den ødipale fase må man acceptere overmagten. Man må acceptere at nogen er større end en selv. Hvis faderen er alt for overvældende, vil man lide et knæk som lille Hans.

Freud brugte ikke selv hypnose, da han var mest interesseret i årsagerne og mindre i blot at få symptomerne til at forsvinde. Freud brugte i stedet den kendte metode, hvor patienten ligger trygt og afslappet på en sofa, medens psykoanalytikeren sidder på en stol bagved og stiller spørgsmål. Ideen er at få patienten (analysanden) til at svare uden at kunne nå at tænke for meget over det. Ordene skulle gerne flyde frit og »ucensureret«, så de skjulte motiver og fantasier kan komme frem. Dette kaldes »frie associationer«.

En interessant mekanisme i psykoanalysen er »overføring«, hvor analysanden overfører nogle af sine følelser til analytikeren. Et skjult had til en afdød fader kan således vise sig ved et pludseligt, aggressivt udfald mod psykoanalytikeren. Spillet mellem terapeut og patient er altså en del af behandlingen.

Freuds terapi kaldes psykoanalyse.

En anden velkendt metode i psykoanalysen er Freuds drømmetydning. Det gode ved drømme er ifølge Freud, at jeget ikke kan censurere det, som vi drømmer. Dvs. at hvis vi kan afkode drømmene, kan vi få adgang til vort ubevidste. Freud kaldte drømmene for »kongevejen til det ubevidste«.

- **Frie associationer** bruges til at
- **Drømme.** Drømme skal tydes for

Melanie Klein

Melanie Klein optaget af m sagde, at vor vigtigste men „objektrelati

Melanie Klein (man kunne an skrøbeligt ego ti mange børns in fantasier, at der

- **Freud** påpege voksne.
- **Klein** påpege barnet i barne

- **Frie associationer.** Frit flydende ord, sætninger og tankeforbindelser kan bruges til at forstå de skjulte drifter og motiver.
- **Drømme.** Drømmene er ucensurerede, men optræder i forvansket form. De skal tydes for at afdække de fortrængte ønsker og drifter.

Melanie Klein og objektrelationsteorien

Melanie Klein var en af de vigtigste efterfølgere til Freud. Hun var stærkt optaget af menneskets forhold til andre mennesker - objekterne. Klein sagde, at vores indre, psykiske verden er befolket af vore versioner af de vigtigste mennesker i vort liv og vort forhold til dem. Derfor kaldes teorien „objektrelationsteorien“.

Melanie Klein (1882-1960) var en af de første psykoanalytikere, der mente, at man kunne analysere børn. Freud selv mente, at børn under 7 år har et for skrøbeligt ego til at få sindet kulegravet i psykoanalyse. Klein mente derimod, at mange børns indre verden indeholder så mange skrækbilleder og forfærdelige fantasier, at deres ego vil blive styrket ved at få disse fantasier frem i lyset.

- **Freud** påpegede barndommens betydning. Han opdagede barnet i den voksne.
- **Klein** påpegede betydningen af de allerførste leveår. Hun opdagede spædbarnet i barnet.